

Іван Колодій

Соціально-політична ситуація у першому кварталі 2011 року

Всупереч усім складнощам економічного розвитку українське політичне життя є цікавим і динамічним серед країн Східної Європи. Разом з обранням нового Президента України змінилася політична епоха і нам поталанило безпосередньо спостерігати за суспільними перетвореннями нового політичного часу.

У лютому 2010 року на виборах Президента України переміг Віктор Янукович. Політик, якому у 2004 році протистояв «помаранчевий майдан», через п'ять років спромігся отримати народну довіру і шанс реалізувати свою політичну програму. Водночас не лише конфігурація політичних сил зазнала значних змін, а й змінилася політична система України. Конституційним Судом була скасована політична реформа і фактично поновлена президентська форма правління. Партія регіонів зайняла панівне положення у правлячій коаліції й отримала безпрецедентну можливість впливати на весь політичний простір країни. Минулий період став часом переорієнтації зовнішньополітичного курсу держави. Мірою

виникнення політичних змін, спричинених приходом нового керівництва держави, ми спостерігали зміни у ставленні населення до ключових політичних гравців і фіксували динаміку оцінок якості роботи нової влади. Також мали можливість спостерігати зміни у ставленні українського й російського народів один до одного, які відбувалися на тлі потепління відносин між політичними елітами.

На часі є дві групи політичних питань. Перші пов'язані з розробленням змін до виборчого законодавства — впровадженням змішаної системи виборів народних депутатів, встановленням нових меж виборчих округів та дільниць, підвищенням прохідного бар'єру для політичних партій та видаленням з виборчих бюлетенів альтернативи «проти всіх». Друга група питань — це питання розвитку протестної активності населення України. Нова політична конфігурація безпосередньо залежатиме від цих двох блоків проблем, і ми маємо змогу запропонувати вашій увазі деякі з ключових показників, пов'язаних з ними.

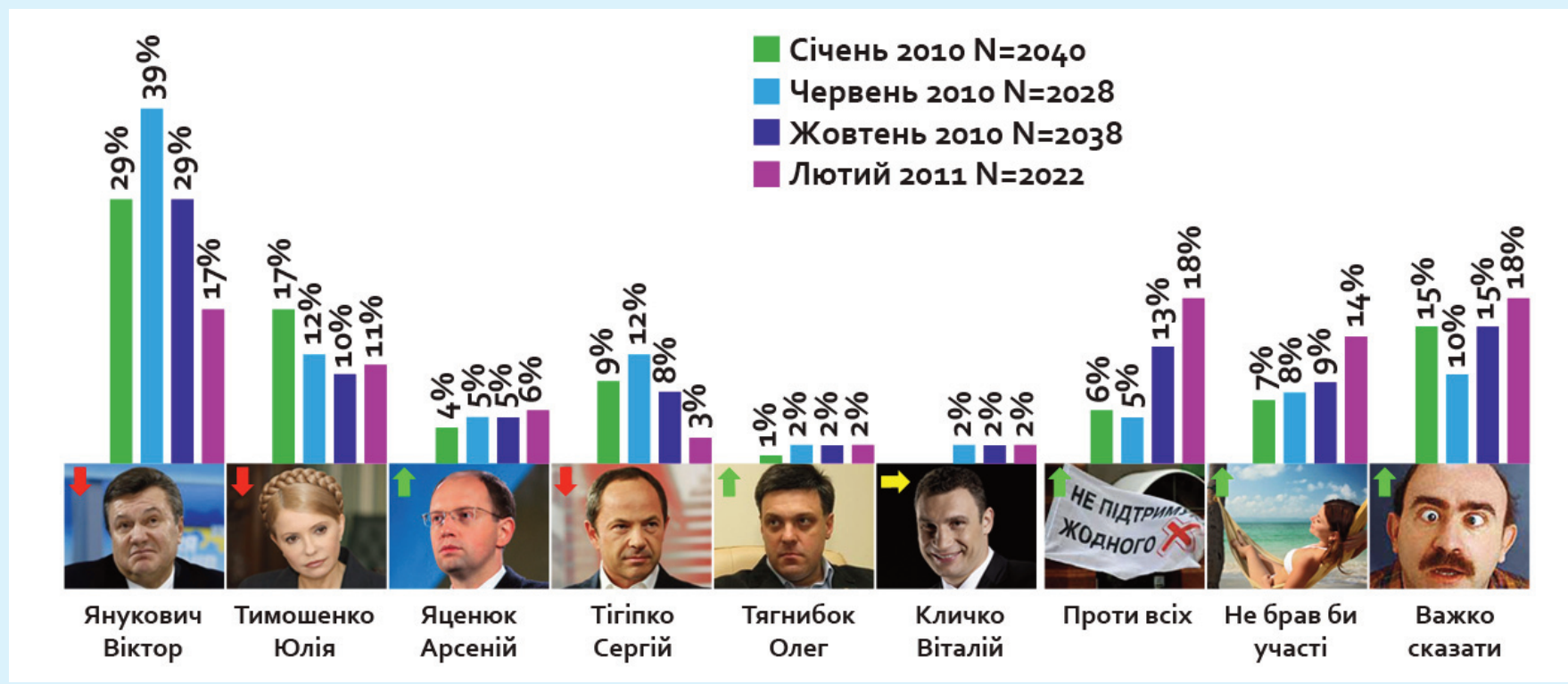
Електоральна ситуація 2010-2011

Політичні лідери

У 2010 році та у I кварталі 2011 року КМІС провів чотири хвилі опитування громадської думки стосовно ставлення населення до окремих політиків.

За рік рейтинги головних політичних лідерів суттєво погіршилися. Рейтинги В.Януковича (з 29% до 39%) та С.Тігіпка (з 9% до 12%) після зростання, яке відбувалось у першій половині 2010

Якби у найближчу неділю відбувалися Президентські вибори, чи взяли б Ви участь у голосуванні? А яким був би Ваш вибір?

року, в другій половині 2010 та в I кварталі 2011 зазнали суттєвого зниження. Рейтинг Ю.Тимошенко суттєво знизився порівняно з січнем 2010 р. (з 23% до 11%). Утім, рейтинг А.Яценюка дещо зріс (з 4% у січні до 6% у лютому). При цьому збільшувалася кількість громадян, незадоволених наявними політичними альтернативами, тобто тих, хто проголосував би проти всіх, не взяв би участі в голосуванні, або не може визначитися зі своїм вибором. Кількість тих, хто проголосував би проти всіх, зросла з 6% в січні до 18% в лютому.

Кількість тих, хто не брав би участі у виборах, зросла з 7% у січні до 14% в лютому. Також дещо збільшилася кількість виборців, які не можуть визначитися зі своїми політичними уподобаннями (від 15% в січні до 18% у лютому).

Загальна тенденція є такою, що головні політичні гравці, які уособлюють систему владних відносин, що склалася в Україні, втрачають підтримку громадян України. Ця тенденція є продовженням політичних процесів, які почалися після переворотів до Верховної Ради 2007 року.

Падіння підтримки політиків і значне збільшення кількості громадян, які позиціонують себе поза центральною політикою (50% виборців не мають за кого голосувати), свідчить про виникнення дефіциту політичних альтернатив. Перший і найочевидніший наслідок даного процесу — це ймовірне зменшення явки на виборах. Окрім того, існує ризик різкого зростання популярності нових або маргінальних політичних організацій, ґрунтом для якого є голоси тих, хто розчарувався в українській політиці за останні роки.

Партії та блоки

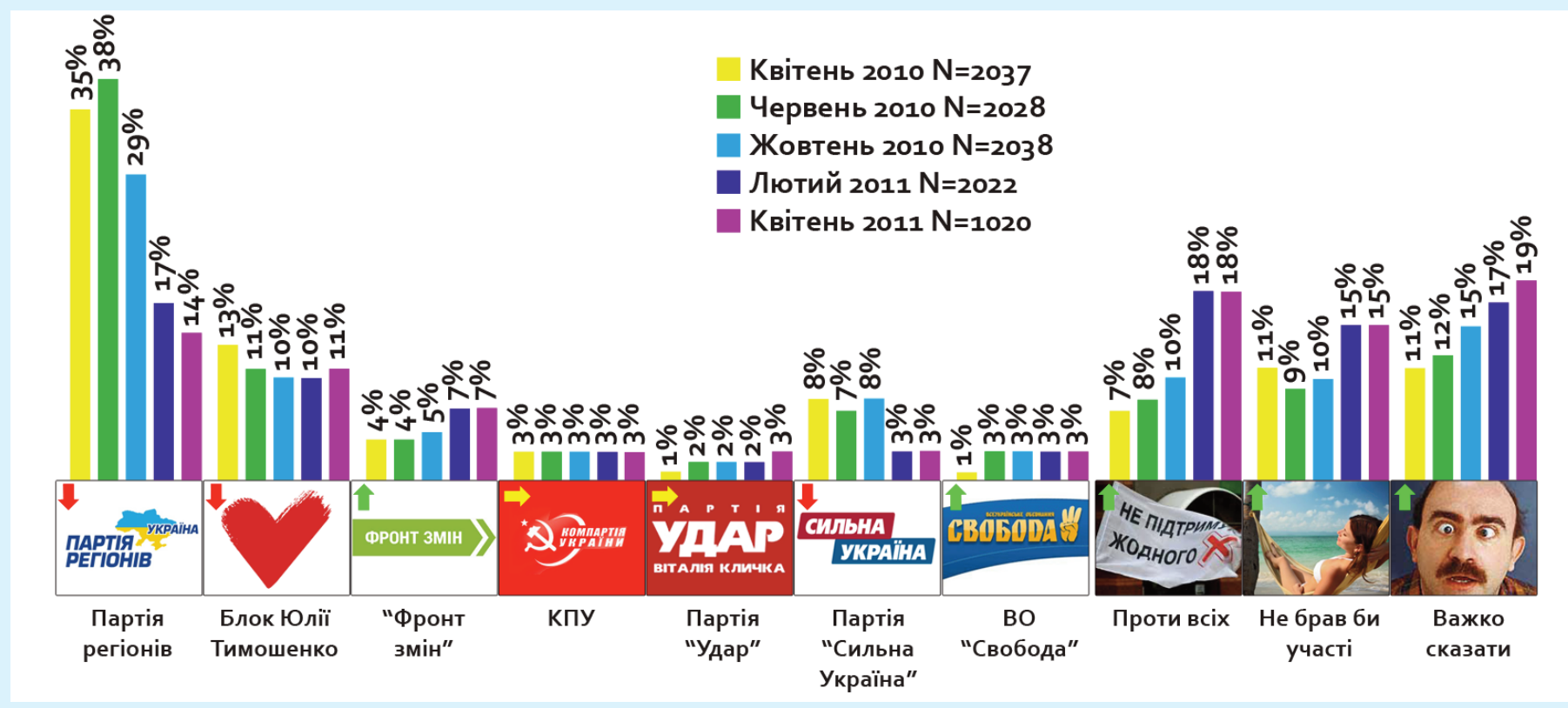
Подібна ситуація спостерігається з динамікою електоральної підтримки політичних партій і блоків. Суттєвих втрат зазнали партії правлячої коаліції. Кількість виборців Партії регіонів за рік зменшилася вдвічі (з 35% до 14%). За минулий рік, партія «Сильна Україна» також втратила значну кількість своїх виборців (з 8% до 3%). Утім електорат Комуністичної партії залишався незмінним

(3%). Невеликих втрат також зазнала найбільша опозиційна політична сила — «Блок Юлії Тимошенко» (з 13% до 11%). Проте підтримка «Фронту змін» за рік зросла з 4% до 7%. Окрім того, спостерігалось зростання рейтингу ВО «Свобода» (з 1% до 3%) та Партії В.Кличка «Удар» (з 1% до 3%). За умови, якщо явка на виборчій дільниці дорівнюватиме 50–55%, цієї кількості прихильників ціл-

ком може вистачити для отримання парламентських мандатів.

Так само як і у випадку президентських виборів, зростає кількість тих, хто проголосував би проти всіх (з 7% до 18%) чи не брав би участі в голосуванні (з 11% до 15%). Утім збільшилася також кількість тих, хто не може визначитися зі своїм вибором (з 11% до 19%).

Якби у найближчу неділю відбувалися вибори до Верховної Ради, чи взяли б Ви участь у голосуванні? А яким був би Ваш вибір?

Оцінка дій влади, ставлення до опозиції та ЗМІ

Розподіл (у %) відповідей на запитання
**«На Вашу думку, справи в Україні
 зараз ідуть у правильному або
 неправильному напрямку?» в Україні в
 цілому та у чотирьох макрорегіонах у
 лютому 2011 року.**

	Україна в цілому*	Макрорегіони			
		Західний	Центральний	Південний	Східний
У правильному напрямку	13.4	7.9	9.3	19.0	18.1
У неправильному напрямку	57.1	66.8	62.8	48.7	49.3
Не йдуть взагалі	12.9	11.6	14.8	12.1	12.7
Не знаю / Важко сказати	15.8	11.9	12.6	19.7	19.4
Відмова відповідати	0.8	1.8	0.5	0.6	0.05
Разом	100.0	100	100	100	100

* Західний регіон — вісім найзахідніших областей:

Волинська, Рівненська,
 Львівська, Івано-Франківська,
 Тернопільська, Хмельницька,
 Закарпатська, і Чернівецька
 (22% виборців);

Центральний регіон — Житомирська, Вінницька,
 Кіровоградська, Черкаська,
 Полтавська, Сумська,
 Чернігівська, Київська області і
 місто Київ (30% виборців);

Південний регіон — Дніпропетровська, Одеська,
 Миколаївська, Херсонська,
 Запорізька області і Крим
 (26% виборців);

Східний регіон — Харківська, Донецька і Луганська
 області (22% виборців).

- ~ у Західному та Центральному регіонах частка тих, хто вважає, що справи в країні йдуть у правильному напрямку (8% та 9%, відповідно), практично вдвічі менша, ніж у Південному та Східному регіонах (19% та 18%, відповідно);
- ~ відсоток респондентів, які негативно оцінюють напрямки змін у країні, в Західному та Центральному регіонах країни становлять 67% та 63% відповідно; це майже на третину більше, ніж у Східному та Південному регіонах (по 49%);
- ~ частка тих, хто вважає, що справи в країні йдуть у неправильному напрямку, на Півдні та Сході України більша, ніж у 2,5 раза, перевищує частку тих, хто вважає, що справи в країні йдуть у правильному напрямку (по 49% проти 19% та 18%, відповідно).

Розподіл (у %) відповідей на запитання:
**«Як би Ви оцінили політику
 теперішньої влади в цілому?»** в
 Україні в цілому та за чотирма
 макрорегіонами у лютому 2011 року.

	Україна в цілому	Макрорегіони			
		Західний	Центральний	Південний	Східний
В основному негативно	26.5	36.2	28.7	20.7	20.6
Скоріше негативно, ніж позитивно	26.0	24.7	30.1	24.0	24.2
Важко сказати, напевно, частково — позитивно, частково — негативно	30.5	25.4	27.5	35.0	34.2
Скоріше позитивно, ніж негативно	9.2	4.9	9.3	12.5	9.5
В основному позитивно	4.4	3.8	1.4	5.8	7.6
Відмова відповідати	3.4	5.1	3.0	2.0	3.9
Разом	100.0	100	100	100	100

- ~ частка тих, хто негативно оцінює політику теперішньої влади, є найбільшою в Західному (61%) та Центральному регіонах (59%);
- ~ у Східному та Південному регіонах, які стабільно підтримували на виборах Партію регіонів, негативна оцінка політики теперішньої влади сягає 45%;
- ~ мешканці Східного та Південного регіонів більшою мірою, ніж мешканці Західного та Центрального регіонів, схильні схвально оцінювати політику влади (відповідно, 17% і 18% проти 9% і 11%);
- ~ мешканці Східного та Південного регіонів частіше, ніж мешканці Західного та Центрального, не могли визначитися з оцінкою політики нинішньої влади (відповідно, 19% і 20% проти 12% і 13%).

Розподіл відповідей на запитання: «Чи згодні Ви, що нова (теперішня) влада тисне на засоби масової інформації?» в Україні в цілому та за макрорегіонами в лютому 2011 року.

	Україна в цілому	Макрорегіони			
		Західний	Центральний	Південний	Східний
Не згоден	11,9	7,1	11,8	13,9	14,5
Скоріше не згоден, ніж згоден	10,9	6	7,3	15,2	15,9
Важко сказати, напевно, частково — згоден, частково — ні	24,3	22,3	26,9	23,6	23,8
Скоріше згоден, ніж не згоден	18,9	23	20,4	15,4	16,8
Згоден	22,3	30,9	22,3	19,9	16,1
Важко відповісти	11,7	10,8	11,2	12,1	12,9
РАЗОМ	100	100	100	100	100

Мешканці Східного (30%) та Південного (29%) регіонів частіше, ніж мешканці Західного (13%) та Центрального (19%) регіонів, схильні відкидати твердження про існування тиску на засоби масової інформації з боку влади.

Згоду із твердженням про існування тиску на ЗМІ частіше висловлювали мешканці Західного та Центрального регіонів.

Частки тих респондентів, хто вважає, що утиски ЗМІ існують, на Сході та Півдні (33% та 35% відповідно) дещо більші, ніж частки тих, хто це заперечує (30% та 29% відповідно).

Динаміка ставлення населення України і Росії

Динаміка відповідей українців на запитання «Як Ви загалом зараз ставитеся до Росії?» та відповідей росіян на запитання «Як Ви загалом зараз ставитеся до України?»

~ В Україні протягом року ситуація щодо Росії дещо погіршилася — якщо у 2010 р. позитивно до Росії ставилися 93% українців, то зараз так відповіли 89%. Кількість негативно налаштованих до Росії українців теж збільшилася — з

4% до 7% опитаних. Не змогли відповісти на запитання 4% опитаних.

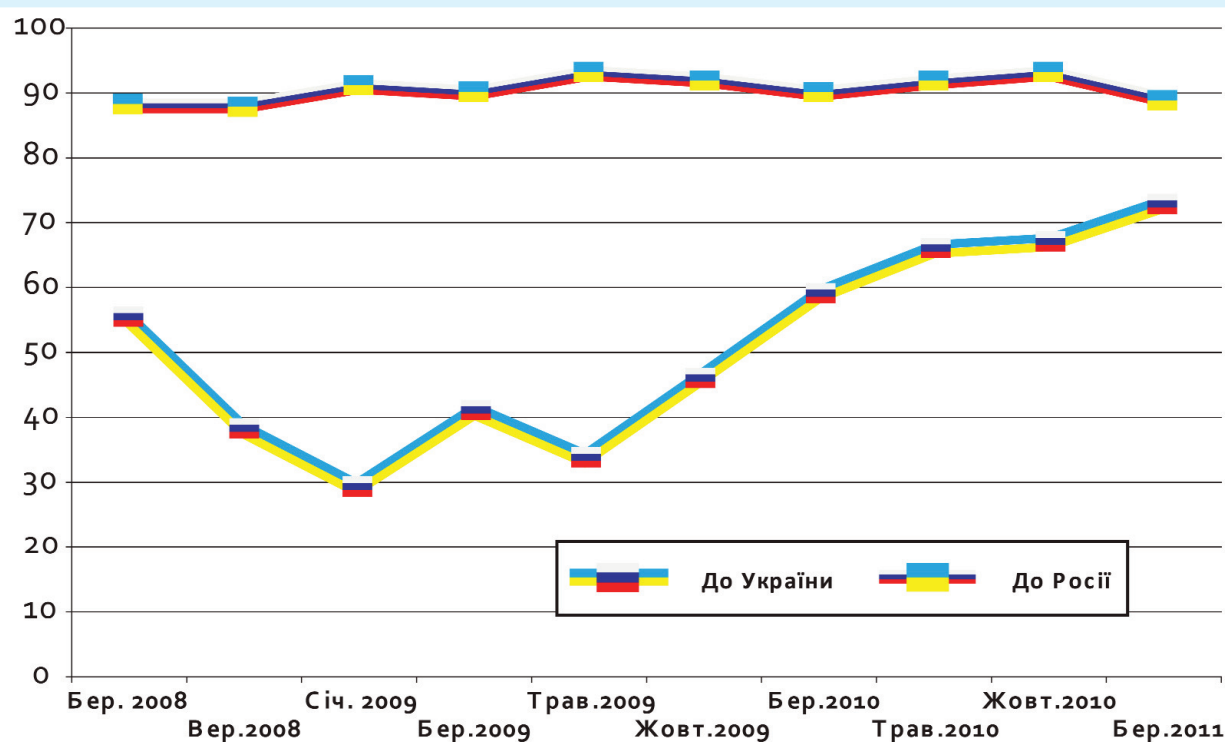
~ Ставлення українців до Росії диференційоване залежно від регіону, в Західному регіоні позитивно до Росії ставляться 73% (негативно — 20%), у Центральному — 89%, у Південному — 95% і у Східному — 96%.

~ Як відмічає заступник директора Центру Левади **О.Гражданкін**, «ставлення жителів Росії до України за останні півроку ще більше покращилося. І пов'язано це насамперед із поширенням уявлення про те, що нове керівництво України переорієнтувалося у своїх зовнішньополітичних орієнтаціях з "Заходу" на Росію. Разом з тим воно, як і раніше, гірше, ніж ставлення жителів України до Росії (незважаючи на те, що за останні два роки українці, схоже, стали трохи більш скептично ставитися до Росії), гірше, ніж було в "єльцинські" часи, в кінці 90-х». Справді, бачимо, що з жовтня 2010 р. рівень позитивного ставлення росіян до України ще підвищився — з 67% до 73%. Кількість тих, хто негативно ставиться до України, знизилась за цей період на 2% — з 20% у 2010 р. до 18% на початку 2011 р.

Динаміка відповідей росіян та українців на запитання «Якими б Ви хотіли бачити відносини України з Росією?»

~ Порівняно з 2010 р. дещо збільшилася частка росіян, які бажають мати з Україною закриті кордони, митниці й візи, — з 17% до 19%, також зменшилася кількість бажаючих мати неза-

Динаміка позитивного ставлення Росії та України одне до одного (2008–2011рр.)

лежні і дружні стосунки з Україною, без кордонів і митниць, — із 64% до 61%.

~ Порівняно з 2010 р. дещо зменшилася частка українців, які бажають мати дружні стосунки з Росією, без кордонів і митниць, — із 70% до 67%. Також дещо збільшилася частка

тих, хто хоче об'єднатися з Росією, — з 16% до 19%.

~ Серед населення України більший відсоток тих, хто хотів би об'єднання України та Росії в одну державу (19%), ніж серед населення Росії (14%).

«Як Ви загалом зараз ставитеся до Росії/України?», %

	В УКРАЇНІ								
	Квітень 2008	вересень 2008	Лютий 2009	Травень 2009	Жовтень 2009	Березень 2010	Червень 2010	Жовтень 2010	Березень 2011
дуже добре/в основному добре	88	88	91	93	92	90	92	93	89
в основному погано/дуже погано	7	9	5	4	6	6	6	4	7
ВАЖКО СКАЗАТИ	5	3	4	3	3	4	3	3	4
РАЗОМ	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	В РОСІЇ								
	Березень 2008	Вересень 2008	Січень 2009	тра- вень2009	Вересень 2009	Березень 2010	Липень 2010	Жовтень 2010	Січень 2011
дуже добре/в основному добре	55	38	29	33	46	59	70	67	73
в основному погано/дуже погано	33	53	62	56	44	29	22	21	18
Важко сказати	12	10	10	11	10	12	9	12	9

«Як Ви загалом зараз ставитеся до Росії?» (%)
Населення України, регіональна різниця

	Західний	Центральний	Південний	Східний
дуже добре/в основному добре	72.5	88.9	94.6	97.7
в основному погано/дуже погано	19.6	6.1	2.8	1.2
Важко сказати	7.9	5.1	2.6	1.2
РАЗОМ	100	100	100	100

«Якими б ви хотіли бачити відносини України з Росією?»

	В Росії, %					В Україні, %				
	Березень 2008	Вересень 2009	Січень 2010	Травень 2010	Січень 2011	Квітень 2008	Жовтень 2009	Січень 2010	Червень 2010	Березень 2011
Вони мають бути такими самими, як з іншими державами — з закритими кордонами, візами, митницями	19	25	25	17	19	10	11	8	12	12
Україна і Росія мають бути незалежними, але дружніми державами — з відкритими кордонами, без віз та митниць	56	55	55	64	61	67	67	66	70	67
Україна і Росія мають об'єднатись в одну державу	19	13	14	13	14	20	19	22	16	19
Важко сказати	6	7	6	6	7	3	3	4	2	3
Разом	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100